

Давидовська В. Д.,
студентка,
Волинський національний університет ім. Лесі Українки

Бондарчук О. Ю.,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри німецької філології,
Волинський національний університет ім. Лесі Українки

КОНЦЕПТ GEIST В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Слово *Geist* у німецькій мові є багатозначним та полісемантичним концептом, який охоплює надприродні, інтелектуальні, культурні та релігійні значення. Первісно *Geist* походить від давньогерманського кореня *gheis*, що означало «лякати» і відповідало сучасному значенню «привид, дух» (*ghost*). Це первісне значення дало початок численним складним словам, таким як *Poltergeist* («шумний дух»), *Quälgeist* («дратівливий дух») та *Zeitgeist* («дух часу»), що відображає культурний і соціальний клімат певної епохи [1].

З часом значення *Geist* розширилося до розуму, свідомості та інтелектуальної діяльності людини. Наприклад, *Die Geisteswissenschaften* означають «гуманітарні науки», що вивчають культуру, історію та духовний розвиток людини. *Der menschliche Geist* позначає людську винахідливість і розум, а вислів *der Körper und der Geist* підкреслює дуалістичний підхід до людини [1].

У релігійному контексті *Geistlicher* – це священник або духовний наставник, а *Geistlicher Vater* – духовний батько, який іноді означає Бога. Цей аспект значення слова підкріплюється латинським *spiritus* та французьким *esprit*, які увійшли до німецької через релігійну і культурну традицію [1].

Крім того, *Geist* використовується для позначення міцного алкогольного напою (*Spirit*), де він виступає як переносне значення сутності продукту. Наприклад, у рекламі марки *Asbach Uralt* зустрічається вираз *Der Geist des Weines* («дух вина»). Відмінність між *Geist* і *Spiritus* полягає в тому, що останній не призначений для споживання [3].

Філософське розуміння *Geist* найповніше розкривається у працях Гегеля. Для нього *Geist* – це колективна свідомість, яка об'єднує всіх людей і є джерелом матеріальної реальності. Це не індивідуальна свідомість окремої людини, а фундаментальна, об'єктивна свідомість, що дозволяє досвід усім людям. *Geist* розвивається діалектичним шляхом до самосвідомості, а кінцевим результатом є *Absolute Spirit* – абсолютний дух, або повна самосвідомість колективного духу [2, с. 5; 3].

Концепт *Geist* має також позитивну конотацію у культурному та літературному контексті. Він символізує інтелектуальний і творчий потенціал, духовну вартість та культурну значущість. Наприклад, творчість Йоганна Вольфганга фон Гете вважається втіленням німецького духу (*Deutscher Geist*), а його твір *Faust I* служить прикладом об'єктивованого *Geist* у літературі. Національний дух (*nationale Geist*) відображає специфічну інтелектуальну і культурну атмосферу народу [2, с. 4, 6].

У цілому, концепт *Geist* у німецькій мові охоплює широкий спектр значень, що відображають різні аспекти життя, мислення та культури. Він одночасно включає надприродний вимір, де виступає як сутність, що здатна впливати на фізичний світ і проявлятися у вигляді духів або привидів, а також інтелектуальний і духовний рівень, який визначає мислення, свідомість, винахідливість і творчий потенціал людини. *Geist* проявляється і у формуванні гуманітарних та культурних практик, сприяє розвитку моральних цінностей і духовного життя, підкреслює взаємозв'язок між розумом і тілом, а також забезпечує основу для культурного і соціального об'єднання людей. Він має релігійне значення, оскільки виступає символом духовного наставництва, моральної відповідальності та святого начала, що формує відчуття духовності й морального орієнтиру у суспільстві [2, с. 4]. Крім того, концепт *Geist* включає культурно-історичний вимір, відображаючи загальний клімат певної епохи, характерні інтелектуальні та соціальні тенденції, а також колективну свідомість, що об'єднує покоління і забезпечує передачу знань і цінностей. У літературі, мистецтві та філософії *Geist* слугує втіленням інтелектуального і творчого потенціалу нації, виражаючи як індивідуальний, так і загальнонаціональний духовний досвід [2, с. 5]. Нарешті, *Geist* проявляється і в матеріальній сфері, символізуючи сутність і характер речей, що переносяться на конкретні об'єкти або продукти, підкреслюючи їхню силу, особливість або значущість.

Таким чином, концепт *Geist* демонструє багатогранність німецької мови та культури, об'єднуючи історичний розвиток, філософську

традицію, індивідуальні та колективні прояви свідомості. Він одночасно вказує на духовний, інтелектуальний і культурний рівень життя, що робить його ключовим для розуміння німецького менталітету та культурного досвіду.

Література

1. Sten. The Curiosity of the German Word «Geist». *Transparent*. October, 2019. URL : <https://blogs.transparent.com/german/the-curiosity-of-the-german-word-geist/> (дата звернення: 23.10.2025).

2. Drechsler W. On German Geist. *A Journal of the Humanities and Social Sciences*. 1997. Vol. 1 (51/46). P. 67–77. URL : https://www.academia.edu/7845112/On_German_Geist (дата звернення: 23.10.2025).

3. What is the Concept of «Geist» in Hegel's philosophy? 2022. URL : <https://surl.li/ucemrg> (дата звернення: 23.10.2025).